

**Управління освіти
виконавчого комітету Лубенської міської ради
Полтавської області
Лубенська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №1
Лубенської міської ради
Полтавської області**

Навчання через гру на уроках української мови та літератури

**Ірина Василівна Марчак,
учитель української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії,
старший учитель
Лубенської ЗШ І-ІІІ ст. №1**

Лубни –2022

Авторка: Ірина Марчак

учитель української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії ,
старший учитель
Лубенської загальноосвітньої
школи І-ІІІ ступенів № 1,
стаж роботи – 33 роки

Одне з важливих завдань нової української школи полягає не лише в необхідності навчити дітей самостійно шукати інформацію, а й в умінні швидко її запам'ятовувати.

Серед особливостей сучасної комунікації, на думку дослідників, важливу роль відіграє візуальний контент. Зацікавити, вмотивувати учнів до вивчення предмету можна шляхом уникнення одноманітності, шаблонності в роботі, використовуючи ігрові методи навчання, які збуджують пізнавальний інтерес і стимулюють до самостійного мислення школярів

У збірнику подано теоретичний матеріал щодо використання ігрових методик навчання української мови і літератури у 5 класі, практичні розробки дидактичних вправ, поради щодо створення ментальних карт.

Рекомендовано учителям української мови і літератури.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I ФОРМУЛА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	8
1.1. Орієнтація на учня.....	8
1.2. Ключові компетентності сучасної мовно-літературної освіти	11
РОЗДІЛ II ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	15
2.1. Ігрові технології на уроках як складова виховання творчого учня.....	15
2.2. Ментальна карта - техніка візуалізації мислення.....	23
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30
ДОДАТКИ.....	31

ВСТУП

Сучасний світ складний. Сьогодні вже недостатньо дати дитині лише знання, важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

Нова українська школа ставить перед учительством завдання – стати агентом змін, формувати людину, яка хоче, вміє самостійно вчитися, сприймати інформацію, працювати з нею, сортувати, осмислювати, аналізувати, творити. Тому роль педагога полягає вже не в тому, щоб надати інформацію, а в умінні бути організатором її засвоєння, провідником у лабіринті знань.

Зміст навчання української мови та літератури в Новій українській школі базується на компетентнісному, особистісно зорієнтованому й діяльнісному підходах до освітнього процесу, важливими складниками яких є спрямованість не тільки на засвоєння учнями різноманітних знань і вмінь, а й на підготовку до життя, на навчання розв'язувати проблеми, що виникають на їхньому шляху, оволодіння такими якостями, які сприятимуть учням успішно здійснювати свою діяльність у різних ситуаціях. Технологізація цього процесу передбачає спеціальне конструювання навчального дидактичного матеріалу, системи уроків, методичних рекомендацій до проведення їх тощо.

Метою мовно-літературної освітньої галузі компетентних мовців і читачів із гуманістичним світоглядом, які володіють українською мовою, читають інформаційні та художні тексти, зокрема класичної та сучасної художньої літератури, здатні спілкуватися мовами корінних народів і національних меншин, іноземними мовами для духовного, культурного та національного самовираження та міжкультурного діалогу, для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлення.

Завдання учителя-словесника - допомогти учням відчувати себе впевненими на ринку праці, вміти адаптуватися до соціальних змін і криз у суспільстві, бути психологічно стійкими, розвивати здатність до самоорганізації. Це вимагає пошуку нових форм організації сучасного освітнього процесу, які дозволили б:

- забезпечити високий інструментальний рівень знань випускників, уміння самостійно набувати і застосовувати їх на практиці;
- розвивати кожного учня як творчу особистість, здатну до практичної роботи, до активної пізнавальної діяльності;
- формувати навички дослідницької діяльності, розвивати критичне мислення;
- формувати у школярів цілісну картину світу;
- спілкуватися з однолітками не тільки своєї школи, міста, але й інших міст і країн;
- грамотно працювати з інформацією і т. п.

Викладання української мови і літератури в 5 класі вимагає сьогодні від учителя творчого підходу, особливо у виборі методичних прийомів і засобів навчання, наочного та дидактичного матеріалу.

Важливим для вчителя є вихід на нові методичні орієнтири викладання предмету. Ефективне виховання творчої особистості можливе лише тоді, коли процес навчання буде сприяти активізації думок дітей на уроці, виявленню інтересу до предмета й емоційного сприйняття матеріалу, формуванню соціальної ідентичності підростаючих поколінь в умовах розвитку українського суспільства.

Безумовно, саме учень є головною дійовою особою у навчанні, але тільки на рівні реалізації своєї мети, а не у виборі технології навчання. Для дитини не існує традиційної чи інноваційної технології. Є звичні або нові способи діяльності на уроці, запропоновані вчителем.

Сучасна школа повинна давати людині, яка житиме в інформаційному суспільстві майбутнього, не фактичні знання, а методику їх здобуття, сприяти виробленню власних цінностей та ставлень, тобто формувати життєві компетентності.

У Державному стандарті базової середньої освіти чітко окреслено ключові компетентності, якими мають оволодіти учні після закінчення кожного з двох циклів – адаптаційного (5–6 класи) і базового предметного навчання (7–9 класи), та наскрізні вміння:

- ✓ читати з розумінням,
- ✓ висловлювати власну думку усно і письмово,
- ✓ критично та системно мислити,
- ✓ діяти творчо,
- ✓ виявляти ініціативність,
- ✓ здатність логічно обґрунтувати позицію,
- ✓ конструктивно керувати емоціями,
- ✓ оцінювати ризики,
- ✓ приймати рішення,
- ✓ розв'язувати проблеми.

Метою даної роботи є:

визначити вплив ігрових технологій на формування ключових компетентностей учнів 5 класу НУШ та підкреслити переваги компетентісно-спрямованого навчання над традиційним.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких завдань

– визначити перевагивикористання ігрових технологій на уроках української мови та літератури в 5 класі,

- з'ясувати й обґрунтувати доречність їх застосування .

Для досягнення мети ставимо наступні **завдання**:

- зазначити головні завдання сучасної шкільної мовно-літературної освіти;
- розкрити переваги педагогіки партнерства,

- висвітлити застосування ігрових методів навчання на уроках української мови і літератури;
- прослідкувати шляхи формування творчої особистості учнів через використання інтерактивних технологій.

Формування життєвих компетентностей повинно стати стратегічною метою для вчителя. Водночас досягнення стратегічної мети неможливо без здійснення проміжних цілей, якими є предметні компетентності. Вчитель, готуючись до кожного уроку, повинен ставити завдання формувати предметні компетенції як засіб розвитку ключових.

Розділ I

Формула Нової Української Школи

1.1. Орієнтація на учня

Центральне місце в системі освіти належить середній школі. На відміну від університету, в школі ще можна вирівняти дисбаланс у розвитку дітей. Світогляд закладається саме в сім'ї та школі. У школі формується особистість, її громадянська позиція та моральні якості. Тут вирішується, чи людина захоче і чи зможе навчатися впродовж життя

Кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями.

Місія нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками.

«Якщо вчитель став другом дитини, якщо ця дружба осяяна благородним захопленням, поривом до чогось світлого, розумного, у серці дитини ніколи не з'явиться зло», – писав Василь Сухомлинський. Нова школа працюватиме на засадах «педагогіки партнерства».

Основні принципи «педагогіки партнерства»:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей)

В основі «педагогіки партнерства» – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими односторонніми,

рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

Школа має ініціювати нову, глибшу залученість родини до побудови освітньо-професійної траєкторії дитини. Нова школа допомагатиме батькам здобувати спеціальні знання про стадії розвитку дитини, ефективні способи виховання в дитині сильних сторін характеру і чеснот залежно від її індивідуальних особливостей. Діалог і багатостороння комунікація між учнями, учителями та батьками змінить односторонню авторитарну комунікацію «вчитель» – «учень».

Важливим також є широке застосування методів викладання, заснованих на співпраці (ігри, проекти – соціальні, дослідницькі, експерименти, групові завдання тощо). Учні залучатимуться до спільної діяльності, що сприятиме їхній соціалізації та успішному перейманню суспільного досвіду.

Буде змінено підходи до оцінювання результатів навчання. Оцінки слугуватимуть для аналізу індивідуального прогресу і плануванню індивідуального темпу навчання, а не ранжуванню учнів. Оцінки розглядатимуться як рекомендація до дії, а не присуд.

Педагогіка партнерства і компетентнісний підхід потребують нового освітнього середовища. Таке середовище допомагає створити, зокрема, новітні інформаційно-комунікаційні технології. Вони підвищують ефективність роботи педагога, ефективність управління освітнім процесом, а водночас уможливають індивідуальний підхід до навчання.

Нову українську школу буде підтримувати електронна платформа для створення і поширення електронних підручників і навчальних курсів для школярів та вчителів. Цінності та принципи педагогіки партнерства буде покладено в основу стандарту освіти, оновленої системи професійного

розвитку вчителя, сучасної державної освітньої та кадрової політики (відбір та оцінювання педагогів)

Дитячий організм не сприймає більше, ніж відведено природою для його віку. Реформа передбачає суттєву зміну структури середньої школи, щоб максимально врахувати фізичні, психологічні, розумові здібності дитини кожної вікової групи.

Нова українська школа працюватиме на засадах особистісно-орієнтованої моделі освіти. У рамках цієї моделі школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму.

«Є необхідність якомога більше наблизити навчання і виховання кожної дитини до її сутності, конкретних здібностей, майбутньої життєвої траєкторії людини. Це явище я називаю дитиноцентризмом в освіті», – стверджує президент Національної академії педагогічних наук Василь Кремень.

Справді, дослідження свідчать, що суттєво покращують результати навчання такі засоби персоналізації навчального досвіду, як робота за індивідуальними планами, окремими навчальними траєкторіями, у рамках індивідуальних дослідницьких проєктів.

Освітню діяльність буде організовано з урахуванням навичок ХХІ століття відповідно до індивідуальних стилів, темпу, складності та навчальних траєкторій учнів: від комунікативних типів завдань (знайти спільну мову з друзями, учителями, однокласниками, батьками, незнайомими людьми) до творчих (креативно-інноваційних).

У навчанні будуть враховані вікові особливості фізичного, психічного і розумового розвитку дітей. Для цього запроваджується двоциклова організація освітнього процесу на рівнях початкової та базової загальної середньої освіти.

Дітей навчатимуть справлятися зі стресом та напругою. Педагогічні задачі вирішуватимуться в атмосфері психологічного комфорту та підтримки. Нова українська школа буде розкривати потенціал кожної дитини. Буде забезпечено неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня, подолано будь-яку дискримінацію. Відзначатимуться зусилля й успіхи всіх учнів.

1.2. Ключові компетентності сучасної мовно-літературної освіти

Вітчизняна система освіти має орієнтуватися на сучасний ринок праці, а тому до основного освітнього пріоритету сьогодення відносимо уміння випускника оперувати такими технологіями та знаннями, що задовольняють вимоги інформаційного суспільства. Відповідно, актуальним постає поняття компетентності учня, яке є тим індикатором, що дозволяє визначити готовність учня-випускника до життя, його подальшого особистісного і професійного розвитку.

Серед пріоритетів напрямів освітньої діяльності в 2022/2023 навчальному році, визначених Міністерством освіти і науки України, є продовження реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа», впровадження у 5-х класах нового Держстандарту базової середньої освіти та організації навчальної діяльності здобувачів освіти.

Ключові компетентності й наскрізні вміння створюють «канву», яка є основою для успішної самореалізації учня – як особистості, громадянина і фахівця.

Ключові компетентності – ті, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя.

Саме особистісне ставлення учнів до засвоєння знань умінь та навичок, їхня мотивація до навчання є найважливішими компонентами компетенції. Ефективність навчального процесу різко зростає, якщо учень сам ставить для себе завдання заняття або свідомо приймає мету, сформульовану вчителем.

Вчені визначили три категорії ключових компетентностей як концептуальної бази для подальшої розробки проблеми: автономна діяльність, інтерактивне використання засобів, вміння функціонувати в соціально-гетерогенних групах.

Для формування ключових компетентностей, визначених у Держстандарті, важливо зосередити зусилля на формуванні загально предметних умінь школярів, зокрема:

- робота з інформацією;
- аналіз, синтез, порівняння, узагальнення;
- розв'язання проблем;
- прийняття рішень;
- генерація нових ідей;
- розвиток критичного мислення й емоційного інтелекту.

Під час викладання української мови в 5-х класах є актуальними такі завдання:

- формування в учнів умінь працювати з різноманітними лексикографічними джерелами;
- навчання працювати в команді, групі, парі;
- розвивати словниковий запас школярів.

ПРЕДМЕТНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. МОВЛЕННЄВА (КОМУНІКАТИВНА)	8. СЕМАНТИЧНА
2. МОВНА (ЛІНГВІСТИЧНА)	9. ФУНКЦІОНАЛЬНА
3. ЛЕКСИЧНА	10. СТИЛІСТИЧНА
4. ГРАМАТИЧНА	11. РИТОРИЧНА
5. ФОНОЛОГІЧНА	12. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА
6. ОРФОГРАФІЧНА	13. КРЕАТИВНА
7. ОРФОЕПІЧНА	

Вивчення кожної теми рекомендовано розпочинати з цілевизначення, що сприяє активізації внутрішніх мотиваційних резервів і рефлексії школярів. З огляду на це доцільно пропонувати завдання, які орієнтують учнів на пошук шляхів розв'язання повсякденних життєвих проблем та формують такі вміння:

- виявлення та формулювання проблеми;
- швидкий пошук необхідної й достатньої інформації та її оцінка;
- з'ясування, якої інформації бракує для розв'язання проблеми, та її використання.

У процесі навчання слід підтримувати самостійність п'ятикласників, заохочувати їх розмежовувати, порівнювати й оцінювати власну та чужу позицію, формувати систему ставлень. Також потрібно акцентувати їхню увагу на комунікативно доцільному використанні одиниць усіх рівнів мови в усному та писемному мовленні й приділяти увагу:

- труднощам слововживання;
- складним випадкам наголошування;
- правопису;
- нормам узгодження мовних одиниць;
- культурі слова тощо.

Для опанування правил застосування мовних формул до програм введено ві

домості про мовленнєві жанри. Вони мають вивчатися системно – на спеціально відведених для конкретного жанру уроках і на уроках вивчення (закріплення, повторення, узагальнення тощо) мовної теорії.

У змісті курсу української літератури реалізовано основні функції для школярів у сучасному соціумі, зокрема:

- естетична, яка дозволяє аналізувати літературні твори як мистецькі явища, що мають не лише цікавий, пізнавальний зміст, а й високохудожню форму;
- морально-етична, яка розкривається в ідейному змісті, підтексті художніх творів, у яких школярі шукають приклади взаємин між людьми, засуджують негативні вчинки, співпереживають улюбленим героям;
- комунікативна, яка розкривається відповідно до вікових особливостей читачів, доступності їхньому сприйняттю й розумінню.

Особливої уваги заслуговує методика вивчення творів сучасної української літератури. Моделі таких уроків можуть мати триетапну структуру:

- вступна частина. Тут варто застосовувати інтерактивні мотиваційні завдання на основі медіатекстів, які «занурюють» школярів у контекстуальні зв'язки художнього тексту;
- основна частина (робота з текстом). Рекомендовано використовувати прийоми розвитку критичного й аналітичного мислення на основі текстуальної роботи (дидактичну ейдетуку, складання й розгадування квестів, вікторин, виконання творчих завдань на фреймах, зокрема й на віртуальних дошках Miro, Padlet, Jamboard тощо);
- рефлексійна частина. Вона може бути проведена у формі інтерактивного обговорення, узагальнення за допомогою рефлексійних таблиць, схем, синквейнів тощо.

Розповіді про письменників варто супроводжувати презентаціями, які мають містити максимум ілюстрацій і мінімум текстової інформації, можуть бути доповнені гіперпокликаннями на відео та аудіоматеріали.

В умовах дистанційного навчання можна урізноманітнити освітній процес за допомогою завдань, що передбачають:

- створення чатів або постерів у додатках CanvaPlayBuzz, Miro, Jamboard;
- здійснення віртуальних мандрівок у музеї;
- аналіз фото, документів, пізнавальних текстів, розміщених на віртуальних - дошках Jamboard, Padlet.

Розділ II

Формування творчої особистості через використання інтерактивних технологій

2.1. Ігрові технології на уроках української мови та літератури як складова виховання творчого учня

Інтерактивні методики знаходять все більше поширення у системі освіти різних країн світу. Причини цього явища, як вважають дослідники, криються не тільки у сфері педагогіки, а й у сфері соціальної, а саме:

- ✓ необхідність не стільки передавати учням суму тих чи інших знань, скільки навчити їх здобувати знання самостійно, використовувати їх для вирішення нових пізнавальних і практичних задач;
- ✓ актуальність розвитку в учнів комунікативних навичок, умінь працювати в різноманітних групах, виконувати соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника і т. ін.), долати конфліктні ситуації;

- ✓ необхідність широких людських контактів, ділитись точками зору на одну проблему, знайомства з різними культурами;
- ✓ значущість для діяльності людини умінь користуватися дослідницькими методами: збирати необхідну інформацію, аналізувати її з різних точок зору, висувати гіпотези, робити висновки.

Одним із видів інноваційних (Інтерактивних) технологій є *ігрові технології*. Їх використання на уроках рідної мови та літератури відповідає природним потребам дитини, адже за своєю природою гра — це найвластивіша форма життєдіяльності дітей. У грі за власними правилами діти відчують себе дійсно вільними і усвідомлюють власне життя як свій вибір.

Можна говорити і про те, що гра є специфічною формою прояву активності та саморозвитку дитини. Гра в навчанні — це спосіб зробити серйозну роботу цікавою. Гра розвиває психологічну гнучкість, розкутість, комунікабельність, емоційно-вольовий вплив. Дитина має в грі право на помилку. Вона ж є засобом розвитку дитячої уяви, розвиває пізнавальні здібності, емоційний бік особистості, збагачує словниковий запас.

Гра — іскра, що запалює вогник допитливості, зацікавленості та вимагає концентрації уваги учнів, напруження їх сил. Вона має здатність організувати життя дітей, наповнити його змістом. Ігри — одне з найсильніших виховних засобів у руках суспільства. Саме у грі виявляються і розвиваються різні

сторони дитячої особистості, задовольняється багато інтелектуальних та емоційних потреб, складається характер. Використання ігрових прийомів сприяє формуванню творчої індивідуальності.

К. Д. Ушинський писав: «Зробити серйозне заняття для дитини цікавим — ось завдання навчання. Кожна здорова дитина потребує діяльності і до того ж серйозної діяльності... З перших же уроків привчайте дитину полюбити себе в різних подіях, виконувати будь-які дії, спілкуватися зі своїми однолітками й знаходити приємність в їх виконанні».

Завдяки грі у дитини формується здатність виявляти свої особливості, визначати, як вони сприймаються іншими, виникає потреба будувати свою поведінку з урахуванням можливої реакції інших.

Колективні ігри згуртовують дітей, сприяють формуванню дружних взаємин між ними. У цих іграх дітям необхідно узгоджувати свої дії з діями решти учасників гри, дотримуватись правил, бути справедливими до товаришів. У процесі ігрової діяльності в учнів виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються, до активної діяльності залучаються навіть найпасивніші учні.

А. С. Макаренко писав: «Гра має важливе значення в житті дитини... Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається перш за все в грі...» Отже, гра, її організація — ключ до організації виховання, своєрідна школа підготовки до праці. У грі виробляється спритність, витримка, активність. Це школа спілкування дитини.

У грі найповніше виявляються індивідуальні особливості, інтелектуальні можливості, нахили, здібності дітей.

Працюючи з учнями 5-х класів та маючи досвід багаторічної праці, дійшла висновку, що гра – провідний вид діяльності, що визначає розвиток кожної дитини. Це зумовлено особливостями їхнього психічного та фізіологічного розвитку.

Основне завдання, яке ставлю перед собою - навчання дітей проводити в цікавій формі. Адже практика свідчить, що найефективніше діти середнього шкільного віку сприймають навчальний матеріал, що був поданий цікаво і нестандартно, у вигляді гри.

Гра для дітей є настільки природною, що вони ладні гратися й гратися, приймаючи всі умови з вдячністю, зачаровані перебігом дій, можливістю рухатися, мати успіх серед однокласників. Захопившись грою, дитина не помічає, що вчиться, запам'ятовує нове, орієнтується у незвичайних ситуаціях. Поповнюються запаси її понять, уявлень, розвивається творчість, фантазія.

Сучасного школяра треба вміти захопити навчанням. Тому в методиках навчання і виховання учнів у середній школі автори нових підручників і в методичних посібниках органічно поєднали ігрову діяльність з навчальною.

Роль ігрової діяльності в 5 класі має важливе місце:

- виробляється звичка зосереджуватися, мислити самостійно, розвивати увагу, прагнути до знань;
- процес навчання стає цікавим, легко долаються труднощі у засвоєнні матеріалу;
- гра створює в учнів бадьорий робочий настрій;
- в руках учителя гра стає інструментом виховання, що дає змогу повніше враховувати вікові особливості дітей, розвивати ініціативу і самостійність, створювати атмосферу свободи, творчого розкриття дитини.

Але існують певні вимоги до гри:

- ігри мають відповідати навчальній програмі;
- ігрові завдання повинні бути не надто легкими, проте й не дуже складними;
- відповідність гри віковим особливостям.

Оскільки учні 5 класу лише щойно залишили навчання в початковій школі і повинні пройти період адаптації, на уроках української мови і літератури постійно застосовую і використовую власні розробки різноманітних ігор: дидактичних, інтелектуальних, ігор з віршованими завданнями, ігор-припущень, ігор-загадок, ігор-бесід.

Ігрова діяльність на моїх уроках спрямована на розвиток у дітей уваги, спостережливості, запам'ятовування, порівняння, розвиток цікавості та пізнавальних інтересів.

Чітко розумію, що найбільша проблема сучасної освіти – втрата мотивації до навчання. Те, як моделюватиметься робота під час адаптації школярів і навчанні протягом п'ятого класу, значною мірою залежить від особистісної фахової обізнаності, комунікабельності та професійної мобільності учителя. Саме компетентний, креативний, творчий вчитель має бути вагомим штурвалом у шкільному житті.

Як же зробити урок не просто змістовним, а ще й цікавим? Це одне з ключових запитань, яке ставлю собі щодня. І моя відповідь – модернізація форм і методів навчання. Як показала практика, універсальним для урізноманітнення сучасного навчання є добірка ігор з використанням набору «Шість цеглинок» LEGO для НУШ. За допомогою цеглинок створюю умови вільно рухатися під час проведення фізкультхвилинок класною кімнатою.

Прийоми «Шпигунська гра», «Підступна вежа», «Чарівна карета» з цеглинками сприяють розвитку мотиваційної атмосфери, а також навчають дітей виконувати різні мовні вправи. Це розвиває творчість, спонукає до власної тактики виконання завдань, а також стимулює дітей упевнено братися за нові завдання і самостійно приймати рішення під час виконання складніших завдань.

Інтерактивний метод «Шість капелюхів» дає змогу відшліфувати принципові лінії інтерактиву на уроках літератури: лінії рефлексії і лінії набуття досвіду в діалозі.

Саме на нестандартних уроках, конференціях, на захистах проєктів, дискусіях, різноманітних іграх значно підвищується мотивація в кожного з учасників. Це дає змогу спрямувати учнів на пошук раціональних шляхів вирішення проблеми. Для того, щоб вивчене залишилося у пам'яті дитини і

урізноманітнилось, щоб мати змогу навчитися користуватися набутими знаннями, які отримали на уроках, щоб спонукати до самостійності розширення своїх знань, використовую лепбук.

Лепбук – інноваційний спосіб організації освітнього процесу. Тому, використовуючи новизну лепбуку, систематизую знання учнів, відповідно до теми уроку. Цей вид роботи – спільна діяльність учнів, що дає змогу креативно підійти до дослідження нового, а також повторення і закріплення вивченого. Завдяки такому тематичному посібнику учні вчать послідовності виконання дій, логічному поєднанню усіх видів роботи. Працюючи разом, школярі мають можливість радитися, вільно спілкуватися, порівнювати, знаходити головне, висловлювати свою думку, прислухатися до ідей товариша, робити спільні висновки.

Емоційне піднесення і почуття розкнутості – це сприятливий мікроклімат для кращого засвоєння знань, розкриття здібностей дітей. Якщо залучати до роботи усі органи чуття дитини, то це крок до організації успішного навчання школярів.

Дієвим у формуванні нових понять і навичок є *кубик Блума*. Використання його у груповій роботі – оптимальна умова розвитку словникового запасу, обміну враженнями і передбачення того, що відбуватиметься далі, вибудовується індивідуальна траєкторія розвитку кожного учня.

Приєм *сторітелінгу* – це кейс-технологія з якою школярі знайомляться на уроках уже в початковій школі. *Сторітелінг* — це створення окремого світу, мандрівка яким триває 10-15 хвилин. За цей час учень знайомиться з новим світом, повертається в окремі місця, які найбільше сподобались. Саме з цієї причини важливо додавати деталей. Вони можуть здаватись зовсім не важливими, але атмосфера, яку передають дрібниці стовідсотково запам'ятається читачеві. Особливо ефективний для запам'ятовування

конкретних фактів. Це й донесення самої ідеї, а не лише інформації. Завдання сторітелінгу впливають на точність і чистоту мови, розвивають усне та писемне мовлення. Різноманітні вправи сторітелінгу, які впроваджують на уроках, розвивають емоційний інтелект і здатність до емпатії. Ігри-історії на уроках допомагають розрядити навчальну атмосферу, дати перепочити перед новою подачею інформації.

Вправи сторітелінгу використовують на уроках української мови для розуміння нової лексики, мовної конструкції. Такі вправи дозволяють зрозуміти логіку часових форм і мотивують вживати їх на практиці, а також не боятися невдач. Ці форми роботи формують критичне мислення.

Концепція Нової української школи наголошує на наскрізних вміннях, які необхідні для формування успішної особистості. Тож, проведення ранкових зустрічей – це створення усіх умов для формування особистості нового покоління. Визнаю особливу роль *ранкових зустрічей* в житті моїх учнів – це створення позитивної атмосфери на весь день перебування дітей у школі. Чотири основні компоненти ранкової зустрічі: вітання, обмін інформацією, групове заняття, щоденні новини – дають учням змогу опанувати різноманітні соціальні та навчальні навички, об'єднуючи соціальне, емоційне та інтелектуальне навчання кожного учня зокрема.

Мовленнєвий розвиток є найважливішим аспектом загального психічного розвитку в дитячому віці (10 -11 років). Мовна діяльність здійснюється за допомогою мови, що засвоюється дитиною в ході спілкування з оточуючими людьми. Засвоюючи рідну мову, дитина опановує його фонетичним (звуковим), лексичним (словниковим), граматичним ладом.

Мова нерозривно пов'язана з мисленням, вона служить формою існування думки. У міру оволодіння мовою дитина навчається адекватно розуміти мову оточуючих, зв'язно висловлювати свої думки. Мова дає дитині можливість вербалізувати власні почуття і переживання, допомагає здійснювати саморегуляцію і самоконтроль діяльності.

Розвиток мови як засобу спілкування дозволяє дитині адекватно користуватися мовою в різних соціальних ситуаціях, вступати в ефективну взаємодію з дорослими і однолітками.

У молодшому шкільному віці (10 – 11 років) досить істотним придбанням мовного розвитку дитини є оволодіння ним письмовою мовою, яка має велике значення для розумового розвитку дитини. На цей період припадає активне навчання читання (тобто розуміння писемного мовлення) та письма (побудові власної письмової мови). Навчаючись читання та письма, дитина вчиться повному - складно, систематично, продумано, будувати і свою усну мову.

Серед навчальних ігор заслуговують на увагу *пізнавальні (дидактичні)* ігри — це спеціально створені ситуації, що моделюють реальність, з якої учням необхідно знайти вихід. Дидактичні ігри широко використовуються як засіб навчання, виховання і розвитку школярів. У них діти спостерігають, порівнюють, класифікують предмети за певними ознаками, виконують аналіз й синтез, абстрагуються від несуттєвих ознак, роблять узагальнення. Багато ігор вимагають уміння висловлювати свою думку в зв'язній і зрозумілій формі, використовуючи термінологію.

Системне запровадження креативних технологій в школі призводить до того, що учні поступово опановують вміння самостійно вчитися, критично

мислити, та планувати свою подальшу життєдіяльність. Процес формування вмінь і навичок стає набагато результативнішим, якщо організувати навчання у співробітництві, яке ґрунтується на спільній діяльності і взаєморозумінні вчителя і учнів. Саме таке навчання, з використанням креативних технологій, сприяє формуванню ключових компетентностей учнів, підвищує інтелект дитини, зміцнює її віру у власні здібності, стимулює активність і творчість.

Приклади ігрових завдань, вправ на розвиток мовлення, запам'ятовування, порівняння, розвиток цікавості, творчої уваги, спостережливості та пізнавальних інтересів ми пропонуємо у **Додатку А**.

2.2. Ментальна карта - техніка візуалізації мислення

Розкажи – і я забуду, покажи – і я пізнаю,
дай зробити самому – і я зрозумію.

Китайське прислів'я

У своєму повсякденному житті сучасна людина змушена сприймати, обробляти, засвоювати великі потоки інформації. Не є виключенням у цьому плані й діти різних вікових категорій, яким необхідно утримувати в пам'яті великі обсяги інформації на уроках та в позаурочний час. Тому саме *ментальні*

карти стають тією підмогою, яка може допомогти учням у їх непростій діяльності, і на уроках української мови і літератури також.

Ментальні карти або *діаграми зв'язків* - ефективна техніка альтернативного запису і візуалізації. Сучасне уявлення про них було закладено в 70-і рр. минулого століття британським психологом і телеведучим Тоні Бьюзеном. Він цікавився проблемами розвитку інтелектуальних здібностей, пам'яті, креативності, швидкості читання.

Мало хто чув про дану методику. То що це? *Ментальна карта* – спосіб структурувати та обробляти інформацію виходячи з центральної думки. Метод можуть використовувати школярі, студенти, професори, бізнесмени та всі, хто хоче оптимізувати роботу з даними. Візуально методика виглядає просто, у центрі розміщуємо основну ідею, від неї виходять думки, висновки, цілі. На прикладі нижче зображено карту думок для бізнес-плану.

Ментальна карта – це простий метод мозкового штурму, не враховуючи і не турбуючись про порядок чи структуру думок. Ментальна карта допомагає візуалізувати структуру ваших ідей, а також допомагає згадувати та аналізувати.

Ментальну карту можна подати у вигляді діаграми, на якій будуть представлені всі завдання, слова та концепції, пов'язані та впорядковані навколо центральної концепції або предмета з використанням нелінійного макету. Це дозволяє користувачеві побудувати основу навколо центральної концепції.

За допомогою інтелект-карти ви можете перетворити монотонний фрагмент інформації на барвисту і високоорганізовану діаграму, що запам'ятовується, яка допоможе вашому мозку і його природному образу дій.

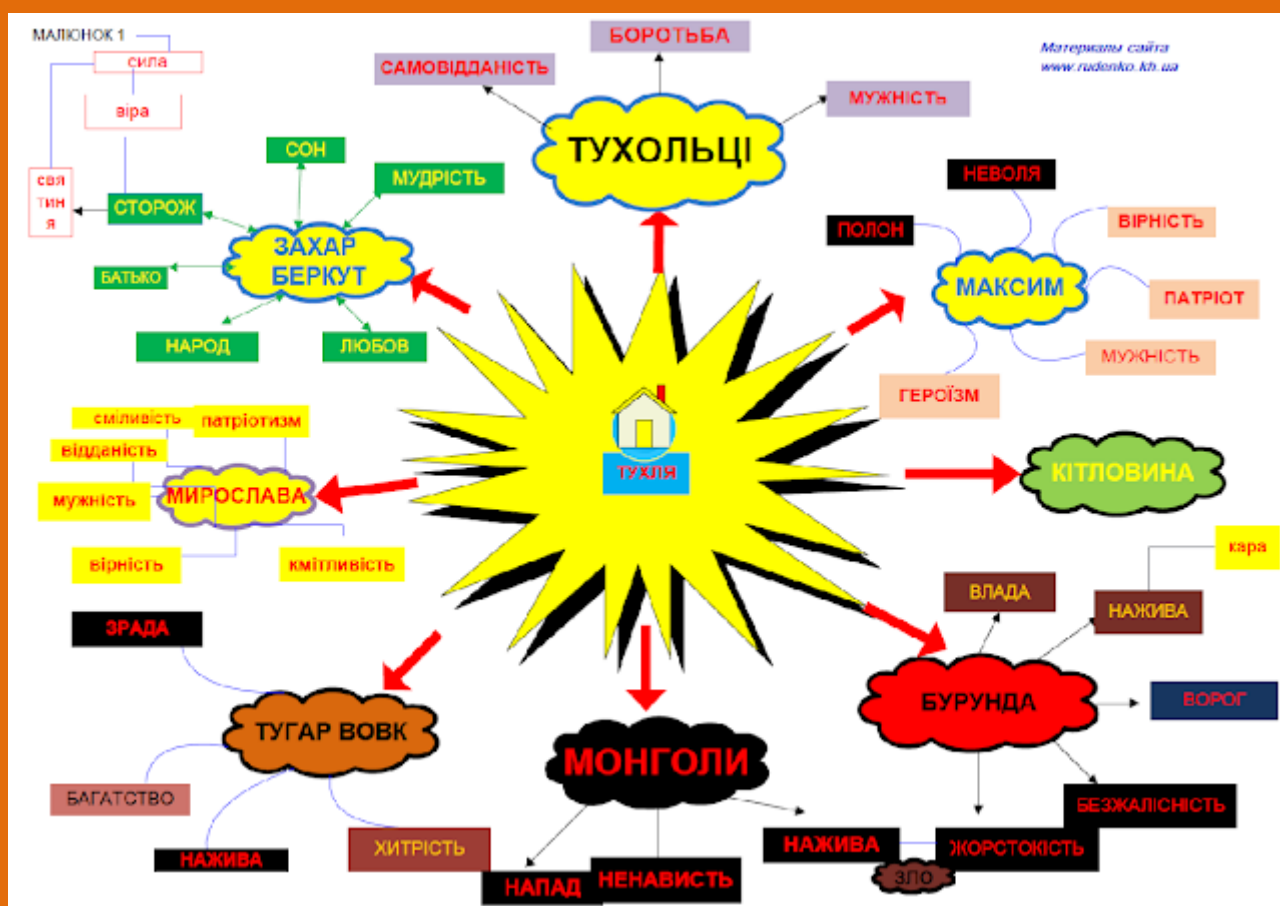
Ментальні карти(мапи) - це техніка візуалізації мислення. Їх можна використовувати для того, щоб зрозуміти і запам'ятати зміст книги, записати ідеї, розібратися в новій для себе темі. Створення ментальних карт після прочитання, обговорення художнього твору допомагає краще запам'ятати матеріал у підготовці до ЗНО, навчає відділяти головне від другорядного.

Розглянемо на прикладі, яким чином можна використовувати ментальні карти на уроках української літератури під час вивчення прозових та ліричних творів, матеріалів з теорії літератури.

Програма з української літератури для загальноосвітніх навчальних закладів пропонує учням вивчення ряду прозових творів, зокрема історичної повісті Івана Франка «Захар Беркут». Від школярів вимагається знати зміст та історичну основу повісті, переказувати та коментувати зміст, вміти визначити тему повісті та її провідні мотиви, володіти навичками аналізу епічного твору, характеризувати образи Захара Беркута, Максима, Мирослави, Тугара Вовка, підтверджувати власну думку текстовими цитатами, визначати улюбленого героя, аналізувати роль художніх засобів, особливості мови, пояснювати роль діалектизмів, обговорювати проблему вибору людини у вирішальній ситуації. У ході цієї роботи учитель має виховувати в учнів патріотичне почуття, повагу до батьків, вірність у дружбі й коханні.

Ментальні карти під час вивчення цієї повісті учитель може використовувати на різних етапах роботи: для кращого засвоєння учнями окремих розділів і повісті в цілому, бути основою для складання характеристики персонажа чи підготовкою для написання твору за історичною повістю. У своїй діяльності я пропоную учням починати роботу зі складання індивідуальних мінікарт пам'яті.

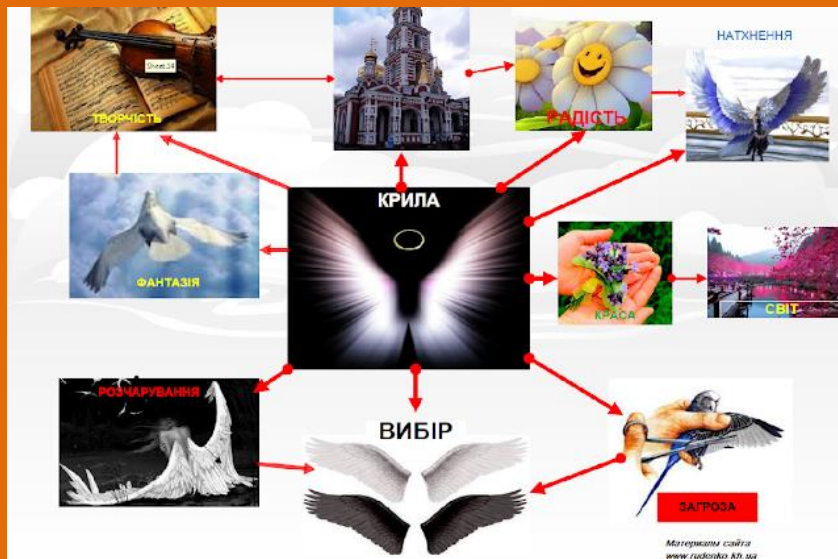
Наприклад, розділ VI повісті починається розповіддю про дивний сон Захара Беркута, потім ми дізнаємося про появу монголів у селищі, ймовірну загибель Максима Беркута, приїзд дочки боярина Тугара Вовка Мирослави, повідомлення, що Максим перебуває в монгольській неволі й просить односельців заманити ворога до кітловини, щоби мати шанс його винищити, сутичка тухольців з монголами, розмова Тугара Вовка з Максимом. Подивимося, як виглядатиме мінікарта пам'яті, складена до цього розділу.

Робота вчителя на уроках української літератури при вивченні поетичних творів ускладнюється тим, що лірика сприймається учнями складніше, ніж прозові твори, що дають можливість дітям стежити за певним розвитком подій у житті персонажів оповідань чи повістей. Свідченням цього можуть бути підсумкові уроки наприкінці року, коли учні пригадують все, що було вивчено за рік. Більшість із школярів з великими труднощами пригадують тематику й авторів вивчених поетичних творів. Тому складання ментальної карти, що

викликає в уяві дитини певні асоціації і розвиває фантазію, є дуже корисною на подібних уроках.

Розглянемо (як приклад) процес складання мінікарти пам'яті під час вивчення поезії Ліни Костенко «Крила».

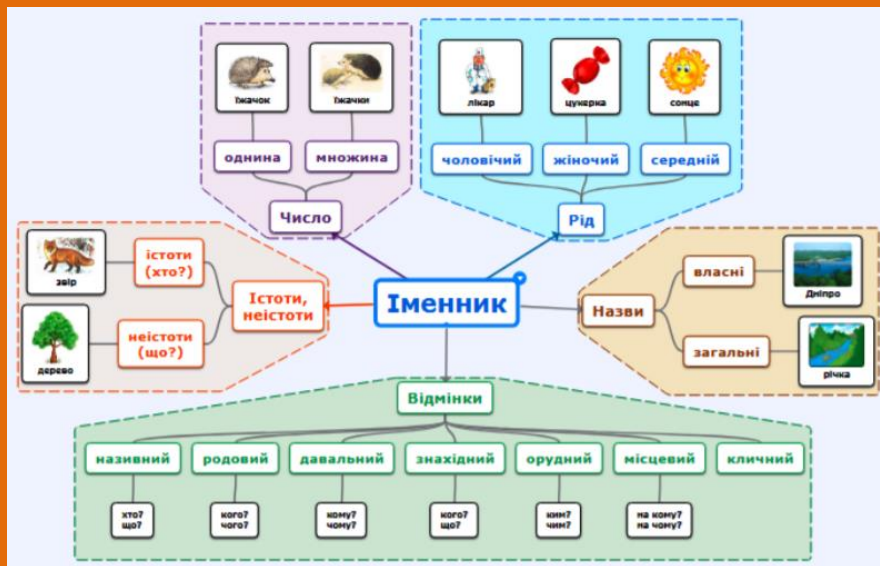

Суть методики ментальних карт полягає в тому, що виділяється основне поняття, від якого потім відгалужуються завдання, ідеї, окремі думки і кроки, необхідні для реалізації конкретного проекту або задумки. Далі - більше. Точно так само, як і основну, більш дрібні гілки можуть ділити ще на кілька гілок-підпунктів. Виходить, що ментальна карта відображає асоціативні зв'язки в мозку її творця. Ніякого сухого матеріалу, довгих розумних фраз, стенографії та інших способів збереження і передачі інформації. Тому і подальша робота з такими ментальними картами не викликати дисконфорт і відторгнення. Більше того, з ними буде працювати цікаво і продуктивно.

Ментальні карти широко використовуються для розвитку творчого мислення та проведення мозкових штурмів. Метод дозволяє генерувати ідеї та організовувати їх в зрозумілу чітку структуру, зручну при обробці згенерованих ідей. Крім того, подібна організація допомагає прийняти зважене і обдумане рішення при складних ситуаціях, коли присутня велика кількість різних факторів.

На уроках української мови інтелектуальні карти доречно використовувати на етапі актуалізації опорних знань, умінь та навичок учнів.. Учні повинні знати та розуміти основні терміни, орієнтуватися у рівнях мовної структури, які пов'язані між собою. Варто зауважити, що побудова ментальних карт повинна здійснюватися учнями, а викладач має бути консультантом, аж ніяк не виконавцем, бо така карта знань не матиме практичного значення, адже учень, який не розумітиме зв'язків між її структурними частинами, не зможе нею скористатися. Тому кінцевий вигляд карти може відрізнятись від задуму педагога. Крім того, ментальна карта не має на меті відповісти на всі питання та все детально розповісти, вона слугує схемою, йдучи за якою учень зможе розв'язати поставлені завдання.

Для прикладу, погляньмо на ментальну карту, створену для уроку української мови .

Така карта має очевидні переваги перед класичними презентаціями, оскільки дає змогу сприйняти матеріал цілісно, органічно, але в той же час не замінює схем і таблиць, а виступає радше доповненням до них.

Ментальні карти дозволяють зібрати всі матеріали з певної теми у межах одного схематичного, але водночас змістовного зображення. Із їхньою допомогою можна зручно відобразити будь-яку навчальну теорію.

Узагальнюючи специфіку ментальних карт, можна виділити наступні її особливості.

1. Ментальні карти - це спосіб вільної візуалізації думок. Результат може бути як схожим на звичайні логічні схеми, так і являти собою досить хитромудрі барвисті малюнки - кому як зручніше.
2. При створенні ментальних карт рекомендується не використовувати готові традиційні форми таблиць і схем, оскільки вони провокують розумовий процес за їх нормами, тим самим обмежуючи його, заганняючи нашу думку в споконвічно задані стандартні рамки.
3. Зображувані зв'язки можуть бути не тільки логічними, але і асоціативними, а записи - не тільки термінологічними, але і образними, приблизними.

І, як висновок, зазначимо переваги цієї нової інтерактивної методики, яку обов'язково будуть використовувати творчі педагоги на уроках української мови і літератури:

- використання ментальних карт на навчальному занятті розширює можливості організації інтерактивного навчання,
- ментальні карти дозволяють реалізувати широкий спектр можливостей загальнодидактичних методів навчання, що визначають різний характер навчальної діяльності: пояснювально-ілюстративного, репродуктивного, методу проблемного викладу, частково-пошукового, дослідницького.

Алгоритми для створення ментальних карт та їх приклади пропонуємо у Додатках Б, В.

Висновки

Ще нещодавно, до вступу в дію Нової Української школи, навчально-виховний процес майже для всіх педагогів був рутиною, вчителі зустрічали із недовірою новації, поради психологів та соціологів. Діти втрачали жагу до знань, не хотіли відвідувати школу. Як результат - випускали зі стін навчального закладу молодь, яка не могла діяти самостійно, не схильна до інновацій та творчості.

Високі результати показували лише ті діти, які навчалися у «змінених умовах», коли педагоги залучали до дії всіх учасників навчального процесу. Тобто вони за допомогою певних методів та прийомів конструювали так свій урок, щоб постійно підтримувати активність класу, взаємозв'язок між всіма учасниками. В цьому їм допомагає інтерактивне навчання, яке зараз впевнено набирає прихильників серед освітян.

Наше 21-ше сторіччя — це час технологій. А тому, людина, яка володіє інформацією, досягає найкращих успіхів у житті. Одне з важливих завдань школи перед суспільством полягає не лише в необхідності навчити дітей самостійно шукати інформацію, а й в умінні швидко її запам'ятовувати.

Працюючи над проблемою компетентності учнів, ми переконуємось в тому, що забезпечити формування міцних навичок швидкого, усвідомленого, виразного читання, грамотного письма неможливо, якщо не приділяти належної уваги розвитку мислення, пам'яті та уваги.

Тож завдання учителя, який навчає школярів рідної мови і літератури у 5 класах, полягає у створенні атмосфери турботи й підтримки для всіх здобувачів освіти, яка сприяла б розвитку їхніх можливостей, задовольняла б інтелектуальні, емоційні і соціальні потреби. Співпраця учителя і учнів, партнерство на уроці, спільний процес пізнання й відкриття незвіданого, нового, постійне створення ситуації успіху – це шлях до успіху Нової української школи!

У сучасному світі з великим потоком інформації перед кожним учителем постає проблема засвоєння учнями навчального матеріалу.

Загальноновизнано, що особистість, яка зацікавлена, хоче пізнати матеріал, засвоює його набагато краще, ніж та, що не зацікавлена змістом того, що вивчає. Сократ сказав: « Я не можу навчити нікого нічому. Я можу тільки змусити думати». І наше завдання, як вчителів, зберігаючи індивідуальність кожної дитини, навчити думати її креативно, розвивати творче мислення.

Використання в навчально-виховному процесі ментальних карт призводить до того, що:

- діти уміють спостерігати, аналізувати, використовувати одержану інформацію в різних ситуаціях;
- володіють елементарними прийомами запам'ятовування, творчою уявою мисленням;
- мають великий словниковий запас і можуть вільно висловлювати свої думки;
- можуть співпрацювати в групах і парах, самостійно організовувати свою роботу;

- у роботі задіяні всі учні;
- діти вчаться працювати в команді;
- кожен учень має можливість висловлювати свою думку;
- створюється «ситуація успіху»;
- за короткий час опанується багато нового матеріалу.

Під час таких уроків створюються умови для активного спілкування, зняття нервового напруження, учні прагнуть висловити власні міркування, з бажанням виконують завдання, виявляють цікавість до матеріалу, що вивчається. Тому впровадження в навчально-виховний процес цього прийому створює широкий спектр можливостей для реалізації дидактичної мети, розвитку творчості, формування образного мислення та виховання любові до рідного краю і всього оточуючого.

Суть методики ментальних карт полягає в тому, що виділяється основне поняття, від якого потім відгалужуються завдання, ідеї, окремі думки і кроки, необхідні для реалізації конкретного проекту або задумки. Точно так само, як і основну, більш дрібні гілки можуть ділити ще на кілька гілок-підпунктів. Виходить, що ментальна карта відображає асоціативні зв'язки в мозку її творця. Ніякого сухого матеріалу, довгих розумних фраз, стенографії та інших способів збереження і передачі інформації.

Ментальні карти широко використовуються для розвитку творчого мислення та проведення мозкових штурмів. Метод дозволяє генерувати ідеї та організовувати їх в зрозумілу чітку структуру, зручну при обробці згенерованих ідей. Крім того, подібна організація допомагає прийняти зважене і обдумане рішення при складних ситуаціях, коли присутня велика кількість різних факторів.

Усе сказане вище веде до результативності: всі діти вчаться вільно володіти словом, висловлювати свої думки і почуття, творчо мислити, взаємодіяти в процесі навчання. У них формуються всі групи життєвої компетентності: соціальна, мотиваційна, функціональна.

Список використаних джерел

1. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (Наказ МОН від 19.02.2021 р. № 235)
2. Бекас І. Учитися легко, коли вчитися цікаво . - Початкова освіта. Сер. Шкільний світ. – 2014. – № 1(січ.). – С. 37-41
3. Берданова В. Інтерактивні технології у НВП . - Директор школи. Сер. Шкільний світ. – 2011. – № 10(берез.). – С. 17-19.
4. Бобрицька В. І. Комп'ютерно орієнтована освіта майбутніх філологів: навчально-методичний посібник для студентів / В. І. Бобрицька, С. М. Процька. – Полтава : Скайтек, 2016. – 136 с.
5. Вовкотруб Л. Інтерактивні технології в системі особистісно зорієнтованого навчання . - Сучасна школа України. Сер. Шкільний світ. – 2012. – № 10(жовт.). – С. 59 – 80.
6. Гаркава Н. Інтерактивне навчання. Практичні поради . - Відкритий урок. – 2012. – № 9. – С. 25-27
7. Гордєєва А. Інтелектуальні карти як засіб формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів / А.Й.Гордєєва // Іноземні мови. – № 4/2012. – С. 51–58.
8. Городець С. «Живе» спілкування: використання інтерактивних педагогічних технологій / Шкільний світ. Сер. Шкільний світ. – 2013. – № 11(черв.). – С. 15-20
9. Нова українська школа: poradnik для вчителя / Під заг. ред. Бібик Н. М. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
10. Пометун О. Інтерактивні методики та система навчання. – К. : Шк. світ, 2007. – 112 с.
11. Пометун О. Що таке «інтеракція» і навіщо вона потрібна у навчанні . - Завуч. Сер. Шкільний світ. – 2005. – № 25 (вересень). – С. 6-8
12. Хачатрян С. Карти знань, їх призначення, редактор карт знань [Електронний ресурс] / С. Хачатрян. – Режим доступу: <http://www.kievoit.ippo.kubg.edu.ua/>. – Назва з екрану.

Додатки

Додаток А

Завдання, вправи та ігри для розвитку мовлення, уяви, пам'яті

РАФТ

Роль Адресат Форма
Тема

- Виберіть для себе **Роль** і в цій ролі напишіть або зобразіть
- для когось, тобто для **Адресата**
- в будь - якій **Формі**, наприклад, у формі короткого оповідання
- на **Темі**, наприклад, «Образ князя Ігоря».
- Цей прийом так і називається

▪ **РАФТ**

▪ **Роль Адресат Форма**
Тема

ПМЦ (Плюс –Мінус –Цікаво) автор Едвард де Боно

- **«Плюс» (+)** записуємо ті факти, які можуть відповідати на запитання :«Що позитивне?»
- **«Мінус» (-)** записуємо всі ті факти і думки, які можуть відповідати на запитання : «Що тут погане?»
- **«?»** - призначений для запису різноманітних фактів і думок, які зацікавили учня.
«Що тут цікаве?»

« Лист літературному персонажеві»

- **Учні повинні написати «цільового листа» літературному персонажеві, в якому підтримати його або , навпаки , засудити , допомогти порадою , висловити своє ставлення до його вчинків.**

Аукціон

- Наприклад , при вивченні біографії Івана Франка, пропоную наступні «лоти» :
- Дитячі роки;
- “ Університети Франка” ;
- Початок творчої діяльності ;
- Революційна діяльність;
- Найкращі твори письменника;
- Світогляд Франка , ставлення до релігії ;
- Останні роки життя.
- Найвищий бал отримують учні , які підготували найповніші та найцікавіші повідомлення і ”викупили” декілька лотів.

Подані слова записати в алфавітному порядку, позначити наголос.

асиметрія

читання

випадоқ

олень

діалог

одинадцять

апостроф

завдання

Підпишіть малюнки. Визначте їх наголоси

Розгадай зашифроване слово

1. 25 літера українського алфавіту?
2. Іменник, який складається з трьох букв, входить до складу прислів'я, перша частина якого: «Десять разів відмір, а...»
3. Як вимовляється 7 буква алфавіту?
4. Орфограма, яка зустрічається в слові молоко.
5. Частина слова магія.

Замініть виділені слова фразеологізмами з довідки. Як змінилися речення?

1. Коли ж плугатарі поверталися ввечері додому, їх стрічали всі люди.
2. Через стару кобилу мене не раз висміювали.
3. Ой гляди, дівчино, поб'ють тебе за ті марципани.

Довідка: брати на глуз; старі й малі; перепасти на горіхи.

Гімнастика
для очей

Прочитайте народні вислови про українського борця. Випишіть слова, у яких не збігається кількість звуків і букв.

Борця та капуста – у хаті не пусто.

Невелика хиба, що в борці тільки одна риба.

Густий, що за туманом дітей не видно. Їж борця із грибами та держи язик за зубами.

ЯКІЙ Ж ВІЗ?
ХУЛІРІЙ,
РОЗУМІВІЙ.....

Смачний

Виконуй завдання

На фотокартках зображені фразеологізми. Розшифруйте їх. З'ясуйте їхнє значення.

Руханка

Склад – це частина слова, яку вимовляємо одним поштовхом видихуваного повітря. Склад може бути утворений з одного чи кількох звуків, один із яких обов'язково є голосним!

Поділити слова на склади і знайти «зайве» слово в кожному рядку.

1. Тусқа, курқа, півень, гусеня, качка, зяблик.
2. Ромашка, волошка, троянда, лілея, мақ.
3. Коза, қінь, свиня, қицька, віця.
4. Березень, қвітень, травень, червень, липень.

Що зображено на малюнках? Підпишіть їх. Поділіть на склади.

Руханка

Випишіть лише змінні слова, позначте в них закінчення.
 Далеко, зима, під, швидко, автомобіль, книга, перед, країна, улітку, неже, камінець, весело, нібито, мало, стіл, на, учень, школяр, красиво, пес, багато, скрипка, школа, ого!

Доведіть, що подані слова є змінними (наведіть два-три приклади).
 Вересень, ганчірка, малина, вода, берег, людство.

Виконай інтерактивну вправу

Орфографічна робота
 Пр...мудрий, пр.....їхати, пр.....боркати, пр.....гарний, пр....краса, пр.....знатися,
 пр.....земкуватий, пр.....горіти, пр.....поганий, пр.....мовляти, пр.....злий, пр....скочити,
 пр.....звисько, пр.....глядатися, пр.....тихий.

Прочитайте слова, затиніть їх в алфавітному порядку.

Сайт, браузер, сервер, принтер, сканер,
 флеш-карта, пошукова система,
 клавіатура, електронний підручник

Визначте у виділених словах голосні та приголосні звуки за зразком.

Жива: [ж], [н], [в] – приголосні; [и], [а] – голосні.

*Любить Україну, як сонце, любить,
 як вітер, її трави, її води...
 В годину щасливу і в радість мить,
 любить у годину негоди.*

*Любить Україну у свій її назву,
 вишневу свою Україну,
 крашу її, вічно живе і нову,
 її мову її солов'їну.*

Народні казки		
Казки про тварин	Чарівні казки	Соціально-побутові казки
«Курочка Ряба»	«Василина Премудра»	«Язиката Хвеська»

Літературна казка –

Спробуйте скласти невеличку казку за поданим матеріалом.

Герої	Колобок
Друзі	Лисичка
Місце події	Казковий замок
Вороги	Виделка, Ніж, Серветка
Чарівні речі	Лінійка, Віник, Книга

Руханка

Корисна інформація

Корисна інформація

2. Летить — пищить,
сяде — мовчить.

3. Проживає у водоймі,
Задом ходє він по дні,
Він вусатий і окатий,
Якщо зварить — стане червоний.

4. Маленьке, кругленьке,
а з підлоги за хвіст не
підніметь

5. По полю ходить, жне, косить,
Зерно молотить, хліба не просить

6. Махнула птаця крилом —
закрила півсвіту чорним рядном.

7. Ні сани, ні віз,
а їде без кошика.

8. Сопе, хроче, часом чхас,
Сюди-туди зазирає;
На морозі замерзає,
Бо одживи не має.

Створи власну загадку

Відгадай кросворди

1. По землі скаче, а в воді пливе;

2. Язика не має, а розуму навчас;

3. У кого голова на мотузці?

4. Не жива, а йде, нерухома, а веде;

5. По землі бігас, під лавою спати лягас;

6. І печуть мене, і варять мене, і їдять, і хвалять, бо я добра.

Гімнастика
для очей

Коли до людей приходив дідько Лоскотон.

У чому носив сміх Лоскотон.

Хто звільнив Лоскота з темниці?

Чого вчить казка?

Поясніть, чому саме так названо країну та її мешканців.

Сльозалий, тому що

Плаксивий, тому що

Нудота, тому що

Плакота, тому що

Вай-Вай, тому що

Сльозівці, тому що

Макада, тому що

Лоскотон, тому що

Гімнастика для очей

Літературний диктант до казки «Яйце-райце»

1. Суперечка зав'язалась між _____.
2. Вони посварились через посіянну на полі _____.
3. Стрілець годував орла _____.
4. Птах у чоловіка був _____ роки.
5. Яйце - райце чоловікові віддали _____.
6. Воно було наповнене _____.
7. Стрілець мав віддати змії за допомогу _____.
8. Хлопець мав виконати _____ завдання.
9. Парубкові допомагала _____.
10. Стара змія _____.
11. Хлопець забув дівчину, поцілувавши _____.
12. Згадати все парубкові допомогли _____.

Руханка

Приказка - стислий крилатий вислів, близький до прислів'я, але без повчального значення.

Прислів'я - стислий влучний народний вислів повчального змісту.

З поданих висловів видіслати в одну колонку приказку, а в іншу — приказки.

1. Спатимеш — не побачиш, де стоїть сонце.
2. На дерево дивись, як родить, а на людину — як робить.
3. Стук-грюк, аби з рук.
4. Лнивому все ніколи.
5. Зроби діло — гуляй сміло.
6. Як дбаєш, так і маєш.
7. Косо, криво, аби живо.
8. Не мудрий багато, а працею завзято.
9. А йому шодня неділя.
10. Хочеш їсти калачі — не сиди на печі.
11. І за холодну воду не береться.

Згадайте прислів'я або приказку, у якій...

а) говориться про те, що кільком людям легше впоратися із завданням, ніж одному (_____);

б) сміються з тих, хто виконує роботу швидко, але дуже неякісно (_____);

в) радять спершу все добре обміркувати, а потім діяти (_____);

Руханка

Персонажі казки

Реальні

Міфічні

*Записати персонажів казки, визначити головного героя, дати йому характеристику.
Який із персонажів вам сподобався і чому?*

Пронумеруй ілюстрації до казки відповідно до сюжету

Розставити події у правильному порядку

Вербинка просає допомоги в Лісника.
Два постріли.
Новина від чорновухого Зайця
Здорові вовки з московських лісів господарюють, як вдома.
Величезний чавун каші з корицею.
Мавка скаркає подружок на допомогу.
Лісник пролетів у вовчу пастку.
Допомога малих зелених Хух
Мавка надає першу допомогу пораненому Зайчику-Вуханчику.
Половання на лісових мешканців.
Мавка Вербинка лікує молоду дикую Кізочку.
Лісник облаштував «вовчу яму».
Подяка лісових мешканців Лісникові за врятування Кізочки
Лісник за віти дерева вибрався нагору.
Веселий бенкет у лісі.

Гімнастика
для очей

Впізнай казку

Скільки місяців було в казці, в якій дівчинка пішла за велінням мачухи до зимового лісу за підніжжиками і дійсно принесла їх?

Хитрий і спритний герой утік від усіх, тільки не від Лисиці.

Яким земноводним ставала царівна, коли вдягала зелену шкурку?

Овоч виріс дуже великим, і, щоб його вирвати, довелося скликати всю родину.

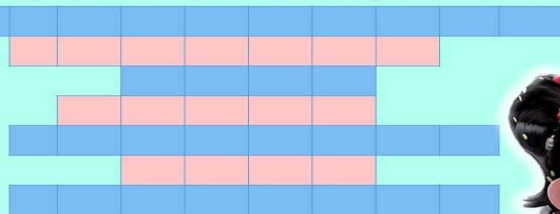
Дівчинка, що загубила на королівському балу черевичок, за яким потім її знайшли.

Курочка, яка знесла золоте яєчко.

Птаха із довгим дзьобом, який ходи до Лисиці на обід, але так і залишився голодним.

Руханка

Заповніть коло ВЕНА
(Народна / Літературна казка)

Two large overlapping red circles are positioned over a set of horizontal lines, intended for writing the answer to the crossword puzzle.

Яке справжнє прізвище має Василь Королів-Старий? Прочитати слово в перших клітинках по вертикалі.

1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									

1. Людина, яка пише казки.
2. Щоб бути корисним своєму народові, він вирішив продовжити...
3. Жанр автобіографічного твору «Чмелик».
4. Казковий герой, узагальнений характер, створений письменником.
5. Село, в якому народився.
6. Де навчався письменник?
7. Ім'я митця

Руханка

Ім'я	
Прізвище	
Дата народження	
Місце проживання	
Батьки	
Професія	
Дружина, діти	
Хобі	
Особисті якості	

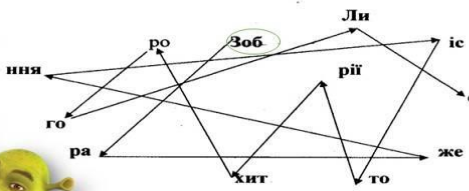

ОЗНАЙОМ МЕНЕ!

Рухавка

Зberi «намисто» зі складів і розгадай тему казки.

Шема _____

Ідея _____

Ключ	
→	Персонажі з якими найбільше спілкувався Лис Микита.
→	Мешканці лісу
→	Всі інші персонажі

Гімнастика для очей

Передивись!

Алгоритми для створення ментальної карти

Як скласти ментальну карту

- Для створення карти потрібні листки паперу формату А4 чи А3.
- При створенні карти краще використовувати кольорові олівці або фломастери.
- Спочатку необхідно виділити тему, проблему чи предмет для відображення в центрі карти.
- Від центрального відображення проводяться лінії (гілочки) до основних ідей, які розкривають значення центрального зображення чи слова.
- Лінії від слів, які розкривають головну ідею, повинні бути тоншими.
- Необхідно широко використовувати малюнки для забезпечення кращого розкриття думок.

Алгоритм роботи над складанням ментальної карти

1. Покладіть аркуш А4 горизонтально перед собою і в центрі листа напишіть обрану вами сферу. Від цього центрального образу в різні боки намалюйте лінії. У Вас вийде сонечко з промінчиками по центру аркуша. На лініях напишіть свої асоціації з цією сферою.
 2. Подумайте, в яких напрямках, Ви хочете досягти успіху найбільше. Що є Вашою головною метою у Вашій сфері на сьогоднішній день?
 3. Подумали? Запишіть асоціації на гілках. Важлива умова: записи на гілках не повинні бути довгі, одне або два слова (максимум три). Чим коротша фраза, тим більше до неї виникне асоціацій.
 4. Продовжуйте малювати. Створення карти нагадує метод мозкового штурму і, за великим рахунком, саме ним і є.
- Після того, як ваша карта буде намальована, вам потрібно виділити завдання, які стануть вашою щоденною рутинною в обраній сфері і розподілити їх по дням.
- Для того, щоб вам було зручно виконувати рутини, намагайтеся об'єднати їх в логічні групи, наприклад, «ранок-день-вечір», або за тематикою.

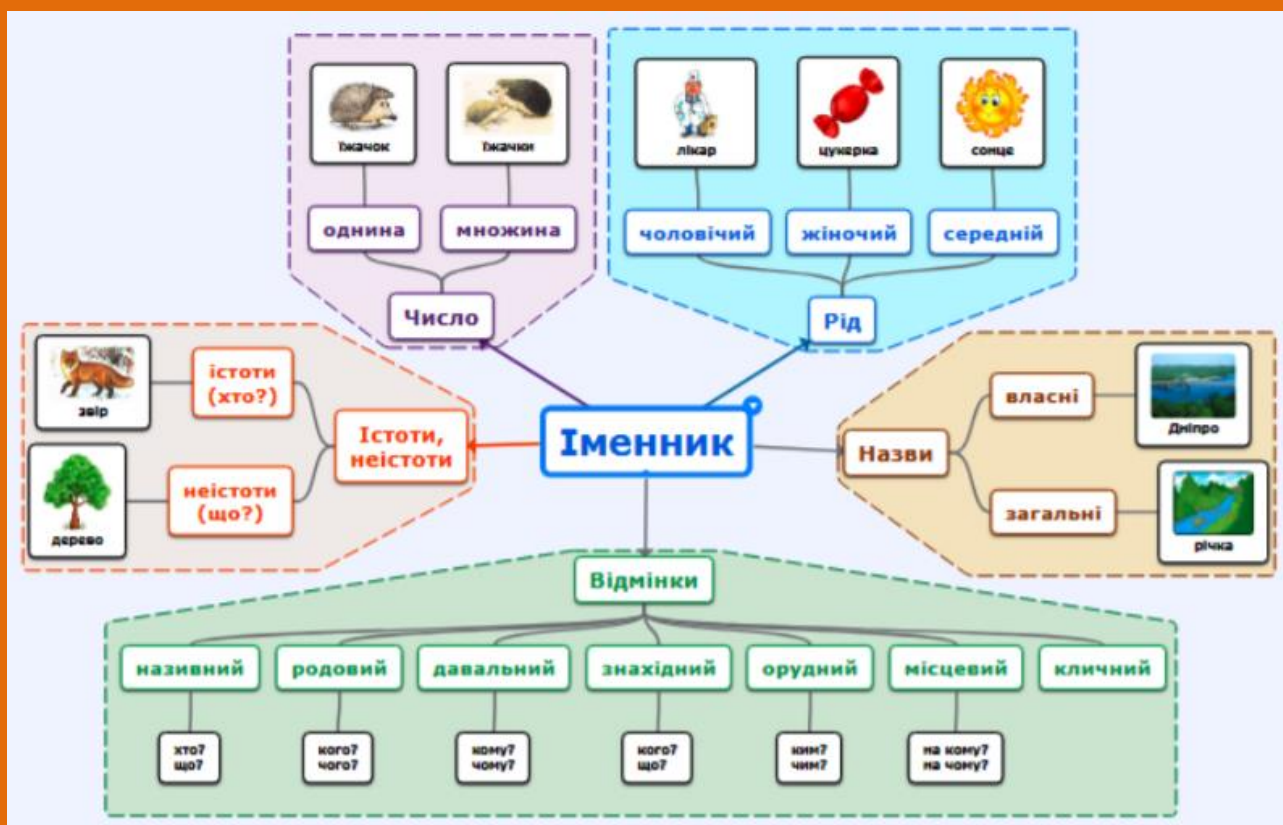
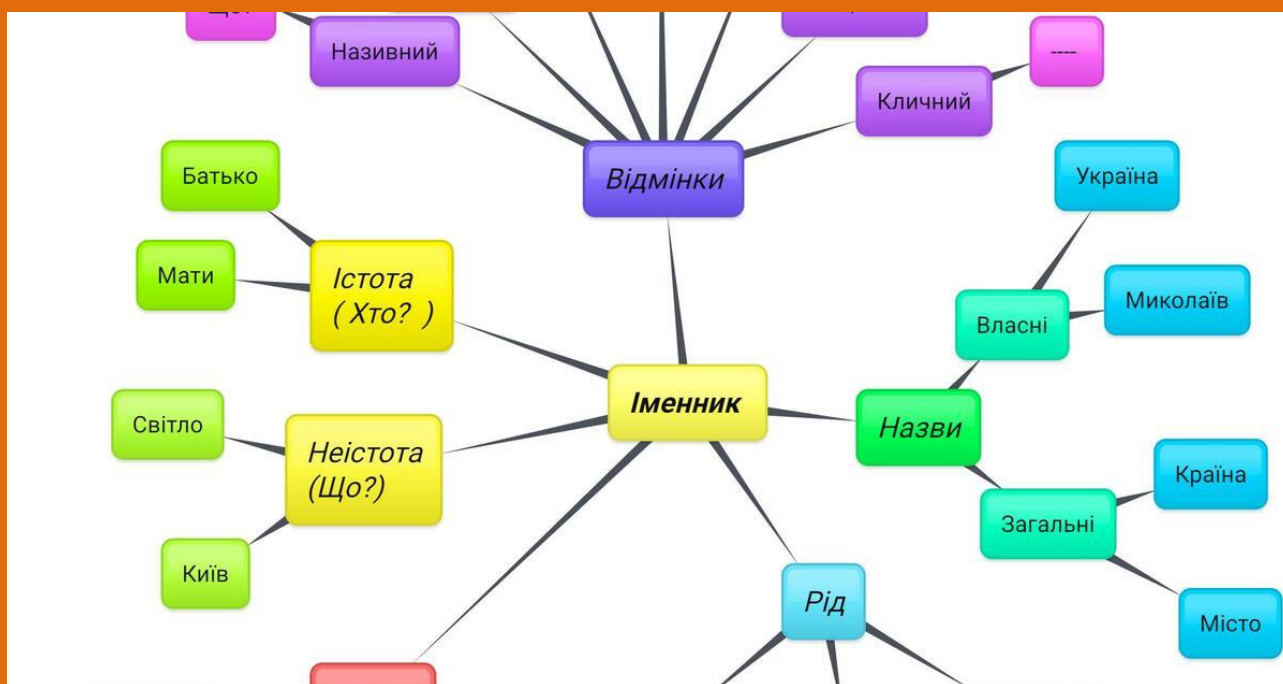
При бажанні свою карту можна прикрасити картинками, образами або навіть фотографіями і перетворити карту в справжній колаж [90].

Поради Тоні Бьюзена з техніки і створення ментальних карт

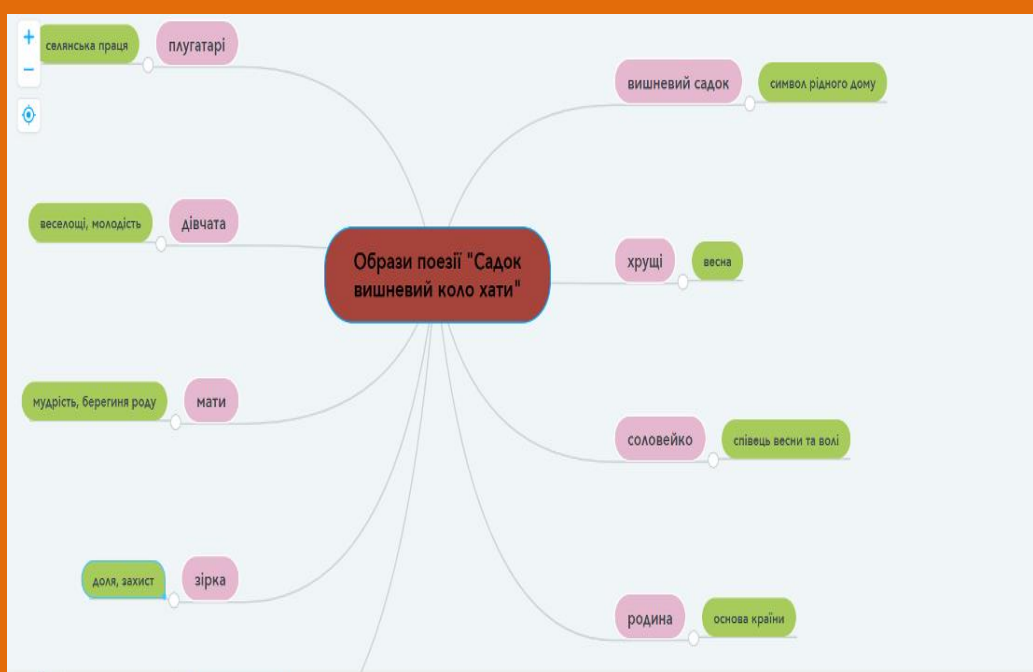
1. Важливо розміщувати слова на гілках, а не в ромбах і паралелепіпедах тощо.
2. Писати на кожній лінії тільки одне ключове слово.
3. Довжина лінії повинна дорівнювати довжині слова. Це простіше і економніше.
4. Пишіть друкованими літерами, якомога ясно і чітко.
5. Варіювати розмір букв і товщину ліній залежно від ступеня важливості ключового слова.
6. Обов'язково використовуйте різні кольори для основних гілок. Це допомагає цілісному і структурованому сприйняттю.
7. Часто використовувати малюнки і символи (для центральної теми малюнок обов'язковий). Іноді ментальна карта взагалі може цілком складатися з малюнків.
8. Прагнути такої організації простору, щоб не залишалось порожнього місця.
9. Розташовувати лист горизонтально. Таку карту зручніше читати.

Приклади ментальних карт

МОРФЕМИ - ЗНАЧУЩІ ЧАСТИНИ СЛОВА

Карта подорожі у країну Недоладію

РИСИ ХАРАКТЕРУ ЛИСА МИКИТИ

Проблематика оповідання "Федько-халамидник"

Батьків і дітей

Моральних цінностей

Багатих і бідних

Проблема - складне теоретичне або практичне питання, що потребує розв'язання, вивчення, дослідження

Риси характеру Федька

Удаване і справжнє в персонажів оповідання "Федько-халамидник"

